

ФРМС Консулт
София 1784, жк. Младост, бул. „Йерусалим”, бл. 51, офис 2,
тел.: (02) 976 89 89 факс: (02) 976 89 30 www.flgr.bg flgr@flgr.bg

**АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАН ЗА
РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА
2012 – 2013 Г.**

**София,
май, 2012 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	3
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ	4
1. УВОД	5
2. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА	6
2.1 ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА	6
2.2 СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА	7
2.3 ОБРАЗОВАТЕЛНА, СОЦИАЛНА И КУЛТУРНА СФЕРА	13
2.4 ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ	17
2.5 ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ	19
2.6 АКТУАЛИЗИРАН SWOT АНАЛИЗ	20
3. АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА ЗА ПЕРИОДА 2012- 2013 Г.	22
4. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА НА АКТУАЛИЗИРАНИЯ ОПР ЗА ПЕРИОДА 2012-2013 Г.	26
5. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА	32
6. ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ ПРИ РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА	36

Списък на използваните съкращения

АСП Агенция за социално подпомагане
БВП Брутен вътрешен продукт
ДДМУИ Дом за деца и младежи с умствена изостаналост
ДЛ Държавно лесничейство
ДМА Дълготрайни материални активи
ЕК Европейска комисия
ЕС Европейски съюз
ЗРР Закон за регионалното развитие
ИКТ Информационни и комуникационни технологии
ИСУН Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България
КИН Културно-историческото наследство
МИГ Местна инициативна група
МСТ Местен съвет по туризъм
НИРД Научноизследователска и развойна дейност
НКИД Националната класификация на икономически дейности
НПО Неправителствена организация
НСИ Национален статистически институт
НЧ Народно читалище
ОА Общинска администрация
ОЕТК Общоевропейски транспортен коридор
ООН Организация на обединените нации
ОПР Общински план за развитие
ОПРЧР ОП "Развитие на човешките ресурси"
ОС Общинска служба
ППС Паритети на покупателната сила
ПРСР Програма за развитие на селските райони
ПСОВ Пречиствателна станция за отпадни води
ПСПВ Пречиствателна станция за питейни води
ПЧИ Преки чуждестранни инвестиции
ПЧП Публично-частни партньорства
РСО Регионално сдружение на общини
СЗРП Северозападен район за планиране
СИП Социално-икономическите партньори
СИРП Североизточен район за планиране
СЦРП Северен централен район за планиране
ТБО Твърди битови отпадъци
ТД Туристическо дружество
ХИПЦ Хармонизиран индекс на потребителските цени
ЮЗРП Югозападен район за планиране
ЮЦРП Южен централен район за планиране

Списък на таблиците

Таблица №	Заглавие	Страница
1	Нетни приходи от продажби на ключови сектори (хил. лева)	8
2	Разходи на преработващите предприятия (хил. лева)	8
3	Разходи на селскостопанските и горски предприятия (хил. лева)	11
4	Индикативната финансова таблица	26
5	Индикатори за проследяване напредъка по изпълнението на актуализирания план за развитие на община Елена за 2012-2013 г.	33

1. Увод

Промените във вътрешните и външни условия, в нормативната, институционалната и политическата среда в контекста на членството в ЕС, както и резултатите от извършената междинна оценка на действащия Общински план за развитие (ОПР) на община Елена 2007-2013 г. определят необходимост от промени в ОПР за оставащия период от неговото действие с оглед осигуряване на адекватност и съответствие с новите условия. В тази връзка на основание чл.38 на Правилника за прилагане на новоприетия през 2008 г. Закона за регионалното развитие (ЗРР) се извършва актуализация на ОПР за периода 2012-2013 г.

Актуализацията ще осигури по-голяма приложимост на ОПР и подобряване на неговата стратегическа ориентация и принос по отношение реализацията на общоевропейските, национални, регионални и областни цели на развитие. Също така, тя осигурява нормативно изискваното съответствие между ОПР на община Елена и актуализирани документи от системата от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, като в допълнение на това отчита изискванията на прилаганите финансови инструменти към момента с цел получаване на финансова подкрепа за реализация на проекти.

Актуализацията на стратегическата част на ОПР не налага генерална промяна на първоначално определената стратегия; по-скоро предлага адаптирана, приложима към местните условия и ресурси и съответстваща на нормативните изисквания редактирана стратегическа рамка. Водеща промяна е дефинирането на специфични цели към всеки от приоритетите на плана, тъй като такива отсъстват, както и извеждането на мерките и дейности от стратегическата рамка и включването им в Програмата за изпълнение на ОПР.

Актуализираният документ за изпълнение на общинския план за развитие на община Елена за периода 2012-2013 отразява в максимална степен стратегическите цели на Програма на Правителството на европейското развитие на България за периода 2009-2013 г., актуализирани документи за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие за периода 2009-2015 г., Регионалния план за развитие на северен централен район за планиране (СЗРП) и на Стратегията за развитие на област Велико Търново.

Изготвянето на актуализирания ОПР на община Елена за периода 2012-2013 г. се базира на Методическите указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие на Министерство на регионалното развитие и благоустройство (МРРБ).

2. Анализ на социално-икономическото развитие на община Елена

Целта на актуализирания социално-икономическия анализ е да отрази променените условия на територията, въз основа на които да се направят изводи и се посочат тенденциите за развитие на общината, като се отчитат характеристиките на вътрешния ѝ потенциал за развитие.

2.1 Общ профил на община Елена

Община Елена е разположена на територията на Северен централен район, област Велико Търново, като граничи със следните шест общини: Община Златарица на север, Община Велико Търново на северозапад, Община Антоново – на североизток, Община Сливен – на изток, Община Твърдица и Община Гурково – на юг. Територията на Община Елена заема площ от 671,4 дка и е с надморска височина от 100 до 1536 м. Релефът е разнообразен - от хълмисто-равнинен в северните части до ясно изразен планински в южните, характеризира се със стръмни склонове и дълбоко врязани речни долини. Преобладаващите терени са с надморска височина 300- 600 м и наклони 20- 30°, което създава неблагоприятни условия на ползване.

Климатът в община Елена е умерено-континентален с характерни за планинските райони климатични явления. *Нейният горски фонд е най-голям* във Великотърновска област – 53.2% от общата площ. Теренът е и най-добре залесен, най-водообилен, с чисти повърхностни и подземни води. На територията на общината има две държавни лесничейства: ДЛ "Елена" и ДЛ "Буйновци", които се намират съответно в град Елена и в село Буйновци. Разпространени са следните дървесни и храстови видове:

- широколистни – бук, габър, зимен дъб, благун, цер, келяв габър и др.;
- иглолистни – бял бор, чер бор, обикновен смърч, обикновена ела и др.

Ползването на дървесината е в размер около 1/10 от общото предвидено ползване по видове сечи.

Почвената покривка е пъстра и разнообразна. Почвите са предимно плитки светлосиви и кафяви горски, а по поречията на реките в тесни ивици- алувиално-ливадни. Основни почвообразуващи скали са: пясъчници, мергелни шисти, варовици, конгломерати и др. Хумусният хоризонт е тънък (10-15 см). Голямата нарязаност на релефа и изсичането на горите са създали условия за силно развитие на почвена ерозия.

Природно-климатичните условия на територията са подходящи за отглеждане на трайни насаждения, но от съществуващите доскоро насаждения към 2011 г. са останали овощни градини 3036 дка, лозя – 538 дка, малини, касис – 236 дка, а 772 дка са изоставени трайни насаждения. Отсъствието на замърсители на територията създава благоприятни условия за развитие на биологично земеделие.

Община Елена е богата на *водни ресурси*. Основният водоизточник в общината е язовир „Йовковци”. Изворите, разположени в планинската част, дават началото на по-големите реки: Веселина, Костелска, Еленска, Мийковска и Бебровска, които са притоци на река Златаришка. Водните течения имат посока юг-север. Речните русла са с големи наклони, вдълбани от ерозионни процеси. Реките са с дъждовно-снежно подхранване. Дебитът им е непостоянен, като пълноводието е през пролетния сезон. Освен тези реки,

територията на общината е прорязана от множество малки и големи долове с непостоянни водни течения.

От административно-териториална гледна точка Община Елена не търпи промени в периода 2007-2011 г. и продължава да бъде една от общините с най-много населени места – 124. От тях три са кметства – Константин, Беброво и Майско, а селата с кметски наместници са общо 19; има само един град – Елена. Общината се характеризира с дисперсна селищна мрежа от множество малки села, махали и квартали, които се обезлюдяват и отмират. По данни на Териториалното статистическо бюро - гр. Велико Търново за 2011 г. най-обезлюдени са общините Елена, Велико Търново и Златарица. В Еленския балкан “мъртвите” махали са 20. Окончателните резултати от преброяване на населението през 2011 г. показват, че 77% от жителите на Община Елена се самоопределят като етнически българи, 15% - като турци и 8% - роми. Голяма част от представителите на етническите малцинства е съсредоточена в селата Беброво, Каменари, Константин, Майско и около тях в спонтанно формирани квартали. Неофициалните селищни квартали са с много ниско ниво на благоустроеност и в тях почти липсва инфраструктура. Включването им в регулационните граници ще създаде условия за тяхното планиране и благоустрояване с оглед постигане на по-добър жизнен стандарт за техните обитатели и относително еднакви условия за жизнена активност.

2.2 Състояние на местната икономика

Развитието на местната икономика на община Елена през 2007-2011 г. не се характеризира с драстични събития, които да доведат до промени от структуроопределящ характер. Преработващата промишленост продължава да бъде водещ сектор икономиката на общината, следвана от търговията и селското и горско стопанство.

По данни на Териториално статистическо бюро – гр. Велико Търново общият брой на функциониращите предприятия на територията на общината нараства в периода 2007-2010 г. с 27%, докато общата стойност на произведената продукция намалява с 25% - показател за забавен икономически растеж. Увеличеният брой на предприятията се дължи до голяма степен на постоянно нарастващия дял на предприятията от отрасъла „търговия” (21% през 2010 г. спрямо 2007 г.), чиято стойност на генерираната продукция е с традиционно ниски нива в сравнение, например, с тази на сектора „преработваща промишленост”. Както по-долу е илюстрирано, търговията се очертава като „спасителен” отрасъл за общината във време на икономически дисбаланс.

В сектора преработваща промишленост нетните приходи от продажби за 2010 г. възлизат на 51% от общите, докато нетните приходи на останалите два развити отрасли на територията са сравнително по-ниски – търговия (26%) и селско и горско стопанство (11%). Нетните приходи от продажби и на трите сектора обаче бележат спад в процентно съотношение спрямо общите, които включват и други сектори. Таблицата по-долу разкрива динамиката на приходите.

Таблица 1**Нетни приходи от продажби на ключови сектори(хил. лева)**

Сектор Година	Преработваща промишленост	Търговия	Селско и горско стопанство
2007	36061	11505	5377
2008	28789	14580	5819
2009	24044	16391	4615
2010	27122	14025	5931

Източник: Териториално статистическо бюро – гр. Велико Търново

Илюстрираните данни разкриват интересна особеност на местната икономика на Община Елена. Докато през кризисната 2009 г. нетните приходи от продажби в преработвателната промишленост и селското стопанство очаквано намаляват, то същите бележат ръст в отрасъла „търговия”. През 2010 г. резултатите са напълно противоположни – нетните приходи от продажби в търговията намаляват, докато същите в останалите два сектора нарастват. Тази динамика показва високоустойчив на икономически предизвикателства потенциал на отрасъла „търговия” в развитието на местната икономика, който следва целенасочено да се стимулира чрез подходящи мерки. Трите сектора обуславят един своеобразен затворен цикъл от самодостатъчни и взаимноподдържащи се икономически дейности. При наличие на ограничени ресурси и възможности за реализиране на продукция и добавена стойност в секторите „преработваща промишленост” и „селско и горско стопанство” търговията би могла, в краткосрочен план, да балансира местната икономическа активност така че да не се допускат резки колебания сред нефинансовите предприятия и в жизнения стандарт на местното население.

По отношение броя на заетите, най-голям ръст се наблюдава в преработващата промишленост, докато ръстът на заетите в отрасъла „селско и горско стопанство” бележи по-умерено увеличение. Броят на работещите в сферата на търговията също плавно нараства, но през 2010 г. отново намалява, може би поради преориентиране на работната ръка към по-високо платения отрасъл на преработващата промишленост. Макар да се регистрира известна положителна тенденция в развитието на преработващата промишленост, кризата през 2009-2010 г. поставя предприятията пред сериозни изпитания и редица от тях стават обект на неуспешни опити за продажба през 2011 г. по настояване на кредитори поради неплатежоспособност. Такива предприятия са например „Интериор глас” АД (производител на амбалажно съткло), предприятието за преработка на плодове и зеленчуци, както и сушилни за гъби. Част от продаващите се предприятия са с амортизирана база, което допълнително обрича опитите им за продажби на неуспех, въпреки ръста на ДМА в периода 2007-2009 г. Таблицата по-долу илюстрира динамиката на разходите за възнаграждения и тези за придобиване на ДМА в отрасъла преработваща промишленост.

Таблица 2**Разходи на преработващите предприятия (хил. лева)**

Година	Разходи за възнаграждения	Разходи за придобиване на ДМА
2007	2615	18797
2008	2675	20063
2009	2539	20013
2010	2368	16264

Източник: Териториално статистическо бюро – гр. Велико Търново

Намаляването на разходите за възнаграждения и ДМА е показател за свиване на икономическата дейност на преприятията. Ако бизнес климата в страната не се подобри и местната промишленост не се насърчи с пакет от подходящи стимули, то са налице фактори да се счита, че неблагоприятната тенденция в развитието на преработващата промишленост на територията на община Елена ще продължи да се влошава и вероятността за загуба на лидерската позиция на отрасъла в местната икономика ще се повиши.

Въпреки трудната икономическа среда и условия за функциониране на преработващите предприятия, на територията на община Елена продължават своята ативна работа "Би Си Си Хандел" ООД (млекопреработващо предприятие), „Еленски майстори” ООД (месопреработка), „Ремел” АД и „Ремби“ АД (производство на ремаркета), "Елена" АД, "Елба-99" АД (дърводобив и дървопреработване), "Брилянт Търновград" АД- Велико Търново, клон Елена, ЕТ "Виктория къмпани ГД" (шивашка промишленост).

За разлика от промишлеността, *търговията, като втори ключов отрасъл в местната икономиката*, е сравнително по-адаптируем на икономически предизвикателства и бързооборотен сектор, чийто потенциал за развитие е необходимо целенасочено да се подкрепя. Таблица 1 по-горе разкрива обвързаност на пиковете и спадовете в развитието на търговията с икономическата активност в останалите два отрасъла – преработваща промишленост и селско стопанство. В периоди, в които нетните приходи от продажби в промишлеността и земеделието бележат спад, същите отчитат растеж в търговията, като по този начин трите отрасъла се самоподдържат в сравнително балансирана местна икономическа среда. Търговията се очертава като „спасителен” сектор за общината във време на икономически дисбаланс. В периода 2007-2010 г., половината от който се характеризира като кризисен, броят на търговските преприятия нараства, оставайки стабилен, а техните разходи за възнаграждения и ДМА регистрират значителен ръст, което за пореден път подчертава необходимостта от и потенциала за развитие на сектора в община Елена.

Важно обстоятелство, което оказва благоприятно влияние за стимулиране на промишлени и търговски инициативи на територията на общината произтича от спецификата на транспортната инфраструктура в областта. Налице е обслужване с всички видове транспорт – пътен (преминава един от десетте общоевропейски транспортни коридори – ОЕТК № 9), железопътен (две главни железопътна линии: 1) София – Г.Оряховица – Варна и 2) Русе – Г.Оряховица – Подкова), въздушен (летище Горна Оряховица) и воден (Пристанище Свищов), с възможност за смяна на един вид транспорт с друг. На територията на областта има действаща селскостопанска авиация, техническото и летателно оборудване, които са в състояние да задоволят нуждите на селското стопанство на цяла Северна България.

Селското и горско стопанство е третият отрасъл с ключово значение за местната икономика на община Елена, чийто горски фонд е най-голям във Великотърновска област. На територията на общината има две държавни лесничейства: ДЛ "Елена" и ДЛ "Буйновци", които се намират съответно в град Елена и в село Буйновци.

Съществен проблем пред развитието на горското стопанство е липсата на собствен разсадник. В периода на залесяване се срещат трудности със снабдяването на качествен посядъчен материал или пък с качествен такъв на много високи цени. Това налага

промяна в технологичните планове, увеличен процент на неприхванати фиданки, допълнителни разходи за попълване на култури. Съществен проблем е и липсата на изградени и оборудвани депа за по-успешно справяне с горските пожари, както и липсата на автомобилни горски пътища с трайна настилка.

Като цяло обаче, условията за развитие на горскостопанска дейност в община Елена са особено благоприятни: наличие на значителни горски запаси, традиции в ползването на горско-дървесния фонд и дивеча, подходящи терени за възпроизводство на горското богатство и т.н. Съществуват големи находища на билки и гъби, което представлява потенциал за развитие на билкарството и гъбарството като алтернативна икономическа дейност в планинските и полупланинските райони на общината.

Прави впечатление, че като типичен планински и полу-планински район в местната икономика на община Елена липсват практики за производство на топлинна и/или електроенергия, чрез използването на остатъчни горски продукти. Това е една от сферите с висок потенциал за развитие и необходимост от целенасочено въздействие, съчетано с подходящи стимули за подкрепа.

По данни на ОС „Земеделие“ броят на регистрираните земеделски производители на територията на общината в периода 2007-2011 г. е променлив, като в кризисната 2010 г. бележи спад, но през изминалата 2011 г. отново се повишава и стига до 121. С оглед характера на селскостопанската дейност в общината, делът на площите, които са очертани като обработваеми земи и трайни насаждения, е сравнително малък, но се наблюдава тенденция за неговото увеличаване през 2011 год. По данни на ОС „Земеделие“ за 2011 г. с най-голям дял в селскостопанския фонд са изоставените ниви – 91 954 дка, следвани от мери и пасища – 27 473 дка, ГЗЗ – 24 749 дка, пасища с храсти - 10 705 дка, ливади – 5 126 дка, храсти – 4 121 дка. Аронията е култура с голям потенциал за развитие на територията на община Елена. Полезно би било да се увеличат разсадниковите площи, в които да се отглежда посадъчен материал за създаването на нови площи с трайни насаждения от сливи, ябълки, вишни, череши, малини, касис, арония, къпини, ягоди и др.

Като типичен горски район *животновъдството* в община Елена е традиционен подотрасъл за територията, имайки предвид и преобладаващият фонд земи, подходящи за паша на животните. Поради новите изисквания за неговото функциониране, обаче, в условията на силно конкурентна европейска пазарна среда е започнал постепенно да губи своята привлекателност за местното население. Така през 2011 г. броят на говедовъдните стопанства намалява до 225, докато през 2009 г. е бил 287. Местната земеделска служба регистрира и 111 овцевъдни и 67 козевъдни стопанства. Спадът в броя на някои стопанства се дължи на високите очаквания за евросубсидиране на животновъдния сектор. Очакванията не се удовлетворяват след като става ясно, че размера на директните плащания на глава животно не е в състояние да намали себестойността на продукцията, така че тя да намери адекватна пазарна реализация. Съществен проблем за развитието на подтрасъла остават строгите хигиенни и ветеринаромедицински изисквания към животновъдните обекти след присъединяването на страната към ЕС. В края на 2011 г. стана ясно, че фермите втора и трета категория ще продължат и през следващите две години (2012 и 2013) да предават мляко на преработвателните предприятия. Разрешението за удължаването на поредния гратисен срок бе гласувано от ветеринарния подкомитет в Европа. Не на последно място сериозна пречка пред реализацията на местна животновъдна продукция се явяват и

неизгодните, често прерастващи в нелоялни и монополни, взаимоотношения между продавачи, посредници и купувачи. Дори приетата през 2010 г. наредба за директна продажба на суровини от стопанствата не стимулира развитието на подотрасъла. Данни на Министерство на земеделието и храните показват, че до март 2011 г. има много малко регистрирани стопанства по наредбата. Съгласно нея, за да продават директно продукцията си, производителите трябва да направят значителни инвестиции, тъй като се налага да покрият изискванията и стандартите за хигиена и оборудване, което също е непосилно за голяма част от стопаните, които са натоварени с допълнителна данъчна тежест; не всички са получили субсидии за глава животно, а на всичкото отгоре са санкционирани и се очаква да връщат пари на държавата заради това, че пасищата им не присъстват в допустимия слой по Кампания 2009 г.

Въпреки негативните тенденции и промени в животновъдния отрасъл общият брой на отглежданите животни на територията на община Елена нараства за периода 2009-2011 г., като през 2011 г. птиците формират най-големия дял (9 800 бр.), следван от дела на овцете (8 450 бр.), козите (2 950 бр.) и говеда (2 120 бр.). Броят на свинете и говедата бележи най-голям ръст, докато този на овцете леко намалява. Поради почвено-климатичните особености на територията, преобладаващият дял на естествени пасища и ливади във фонда от земеделски земи и функционирането на млеко- и месопереработвателни предприятия с утвърдени на пазара продукти (млечните продукти „Елена” и специфичния Еленски бут) говедовъдството, овцевъдството, козевъдството и свиневъдството се очертават като приоритетни подотрасли за развитие.

Пчеларството също е обособен като традиционен подотрасъл на животновъдството на територията на община Елена. Броят на пчелните семейства нараства от 2974 през 2009 г. до 3600 през 2011 г. Натуралните пчелни продукти мед, восък, пчелен прашец, прополис, пчелно млечице от Еленския балкан са одавна наложени на пазара. Към 2011 г. обаче само 4 производители на мед, добиван на територията на Община Елена са регистрирани по Наредба 26 от 14 октомври 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. Пчеларството е с широк потенциал за алтернативна заетост на местното население и следва да бъде целенасочено стимулиран.

В последните години селското стопанство на територията на община Елена се развива плавно и убедително в положителна насока. Данни на Териториално статистическо бюро - гр. Велико Търново разкриват постоянно увеличение на разходите за възнаграждения и придобиване на ДМА на икономически субекти от селскостопанския и горски сектор, както таблицата по-долу илюстрира:

Таблица 3

Разходи на селскостопанските и горски предприятия (хил. лева)

<i>Година</i>	<i>Разходи за възнаграждения</i>	<i>Разходи за придобиване на ДМА</i>
2007	306	1674
2008	720	1899
2009	938	2208
2010	977	3698

За същия период от време на територията се регистрира и 55% увеличение на броя на заетите в коментирания сектор. Повишаването на разходите за възнаграждения през

2010 г. възлиза на 219% спрямо базовата 2007 г., а процентното увеличение на изразходваните средства за придобиване на ДМА се равнява на 121%. Справка в базата данни на Държавен Фонд „Земеделие“ за 2011 г. показва, че юридическите лица-бенефициенти от община Елена на субсидии от Европейския фонд за директни плащания и Европейски фонд за развитие на селските райони (проекти по мерки на ПРСР) са само 7, докато средният брой подпомогнати земеделски производители в останалите общини от областта е 27. Цитираната база данни не включва физическите лица, получатели на земеделски субсидии, но въпреки това обстоятелство очевидна е ограничената роля на субсидирането на селското стопанство за неговия възход на територията на общината.

Трите структуроопределящи сектора (преработваща промишленост, търговия, селско и горско стопанство) за местната икономика на община Елена в периода 2007-2011 разкрива широк потенциал за тяхното развитие на базата на местни ресурси и добавяне на стойност. Природно-климатичните условия благоприятстват развитието на определени селскостопански подотрасли, чиято продукция от своя страна формира част от суровинната база на преработващата промишленост, а търговията става инструментът за реализиране на местната продукция; същият отрасъл се явява „спасяващ“ за територията в моменти на икономически дисбаланси.

Допълнителни условия за диверсификация на местната икономика и възможност за алтернативна заетост се явява обединяващият отрасъл „туризъм“. Територията е категоризирана като планински курорт с местно значение още през далечната 1967 г. Подобно на търговията, туризмът е устойчив на промените в икономическите фактори и наред с високия си икономически потенциал, той играе важна социална роля, оказвайки значително влияние върху заетостта на населението. Природните дадености, културно-историческото наследство и фолклора са условията, благоприятстващи развитието на сектора в община Елена. Създаването на интегриран туристически продукт на базата на наличните природни и антропогенни ресурси и традиции, и превръщането им в атракции за посетителите, е предпоставка за превръщането на територията в дестинация за алтернативен туризъм.

По данни на НСИ, след 2007 г. легловата база в община Елена постоянно се увеличава. Характерна особеност на обектите за настаняване е ниската категория (предимно една и две звезди), малък капацитет, слабо предлагане на допълнителни услуги, т.е. липса на туристическа анимация, свързана с историческото наследство. Тези специфики са може би и водещ фактор, оказал негативно влияние върху ниската обща заетост на леглата през 2008 г. в общината – 7% при 12% средна стойност за областта. И в национален мащаб традиционно най-ниска заетост се наблюдава в средствата за подслон и местата за настаняване с 1 и 2 звезди. Това налага извода, че туристическият потенциал на територията не се експлоатира в задоволителна степен. Въпреки все още неудовлетворителните данни за състоянието на туризма, които не кореспондират с неговия потенциал, е налице благоприятна тенденция за бъдещото му развитие, особено от гледна точка на материалната база, но са необходими допълнителни, особено в сферата на маркетинга, усилия за привличане на повече туристи и разнообразяване на туристическите продукти.

Данните за нарастване на броя на заетите в разглеждания сектор на територията на община Елена също илюстрират по-скоро умерено, отколкото ускорено развитие. През 2007 г. техният брой от 88 души нараства до 108 през 2010 г. или регистрира ръст от

23%. Размерът на възнагражденията в туристическия сектор на територията на общината също бележи увеличение с 38% за периода 2007-2010 г., докато разходите за ДМА нарастват с едва 3% за разглеждания период. Това може да се тълкува като постигнато ниво на баланс между търсено и предлагано туристическо обслужване от материално-техническа гледна точка.

Друга компонент от туристическия потенциал на общината, който обаче все още не е обвързан в интегриран продукт с природните дадености на територията, е нейното културно-историческо наследство (КИН). От посочените 8 фактори в **Стратегическия план за развитието на културния туризъм в България**, които привличат туристите, община Елена покрива следните 7 от тях:

- 1) Наличие на културни и исторически обекти;
- 2) Представяне на занаяти и на други местни дейности;
- 3) Природни забележителности и характерни селски пейзажи;
- 4) Нови и добре организирани бази за провеждане на конгреси, конференции, събития и изложения;
- 5) ~~Балнеоложки центрове с минерална вода с различна температура и съдържание на соли и минерали;~~
- 6) Водни паркове, възможности за риболов и упражняване на водни спортове;
- 7) Развлечения, предлагани от дискотеки, нощни барове и т.н.
- 8) Възможност да се ловува.

В цитирания план КИН на територията на община Елена попада в **ЛоКуС 3** (туристически район) **Възрожденският град**, който обхваща района на Велико Търново и Пловдив, и е класифициран като район с потенциал да привлича по – значими туристически потоци. От гледна точка на община Елена сред градските забележителности, включени в подготвяните туристически маршрути по плана попадат къщата-музей на Иларион Макариополски, църквата “Свети Никола” и етнографския музей в града.

2.3 Образователна, социална и културна сфера

Актуално демографско състояние

Промените, които настъпват в демографското състояние на територията на община Елена не се отличават съществено от посоката и динамиката на демографските процеси в национален мащаб. По данни на ГД „ГРАО” в периода 2001-2011 *населението на община Елена намалява с 1134 души*, което се равнява на 10%, докато средната стойност за област Велико Търново е 11%. Ако през 2001 г.

Община Елена се е населявала от 11,775 жители, то през 2011 г. техният брой намалява до 10,641. Графиката в ляво визуализира негативната тенденция. Основните фактори за намаляване на населението са отрицателните естествен и механичен прираст.

Процесът на демографско остаряване на населението в Община Елена обаче не следва стриктно установената негативна тенденция в страната. По данни на НСИ за страната делът на населението на възраст над 65 години се е увеличил от 16.8% през 2001 г. на 18.5% през 2011 г. Броят на надтрудоспособните местни жители спрямо този на трудоспособните намалява с близо 2% в полза на последните, като трудоспособното население бележи ръст с около 5% през 2011 г. спрямо базовите данни за 2001 г. Спадът на броя жители в подтрудоспособна възраст с приблизително 2% през цитирания период показва, че нарастващият процент на населението на възраст 18-64 години е по-скоро временно явление и ако не се прилагат мерки за стимулиране на раждаемостта, то делът на трудоспособното население ще започне да намалява. В комбинация с постоянно високите нива на безработица на територията на община Елена в близките години условията за местно социално-икономическо развитие значително ще се влошат.

През последното десетилетие безработицата в община Елена ежегодно поддържа стойности значително над средните за страната. През 2011 г. лицата извън трудовия пазар са 17% от населението на общината срещу 11.2% в национален мащаб. Макар нивата на безработица да варират в зависимост от общата социално-икономическа ситуация в страната, тази тревожна тенденция налага спешни и устойчиви мерки на местно ниво за подобряване качеството на живот и повишаване на дългосрочната заетост, тъй като в много от българските общини активните мерки по заетостта имат сезонен, краткосрочен характер и нетраен ефект. Дългосрочната заетост ще стимулира и раждаемостта на територията на общината, което ще подобри местната демографска картина и ще създаде предпоставки за устойчив растеж. Броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение от 2584 през 2007 г. намалява до 1885 през 2010 г., но за сметка на това средната годишна работна заплата на заетите нараства с 54% за същия период, което е отговор на тенденцията в национален мащаб са постоянно увеличение на възнагражденията.

Протичащите демографски процеси (намаляване на населението, отрицателен естествен и механичен прираст) включително високата безработица довеждат до обезлюдяване на по-малките населени места на територията на общината. По данни на Териториално статистическо бюро - гр. Велико Търново за 2011 г. най-обезлюдени са общините Елена, Велико Търново и Златарица. В Еленския балкан "мъртвите" махали са 20.

Образование

На територията на общината има 5 училища – 1 СОУ в гр. Елена, 1 НУ в гр. Елена и 3 ОУ в селата Майско, Константин и Беброво с преобладаващо население от малцинствените групи. Училищата участват в различни национални програми на МОН за подобряване на училищната среда, като например: „Училището – територия на учениците”, „Оптимизация на училищната мрежа”, „Чаша топло мляко и закуска”, „ИКТ в училище” и др. В периода 2008-2009 г. СОУ „Иван Момчилов”, гр. Елена изпълнява проект *„Училищна дърворезбарска работилница”*, финансиран по ОПРЧР, на който партньор е община Елена. По проекта се обучават деца в специално оборудвана работилница. Стойността на проекта е 22 000 лв. В процес на изпълнение е и проект на община Елена *„Пътят на единението в Еленско”*, който има за цел да подобри

достъпа до образование и насърчаване на активното участие в образователния процес на деца и ученици от етническите малцинства на територията на община Елена и повишаване на социалната им интеграция.

На територията на община Елена се намира набиращото все по-голяма популярност **частно английско училище на Вили Чушкова в с. Мийковци**, известно също така и под наименованието „Вилиленд”. Функциониращо под формата на детско екоселище то разполага със спални места за 100 човека, 10 учителя, учебни стаи, столова, спортна зала с маси за тенис, басейн, спортни площадки, като и изградено индианско селище като елемент от цялостното обучение по английски език. То включва освен обичайните учебни занимания, а също и: туристически обиколки, дискотека, излети и пикници в природата, обучения по ваене на глина и много други. Училището разполага с доктор, денонощна охрана, воден спасител и планински водач. Налице са всички предпоставки за създаване на взаимноизгодно партньорство между училището и местната власт в преследването на общи маркетингови цели, макар и с различен фокус – училището привлича обучаеми, а общината - туристи.

Социални услуги

Към 2011 г. на територията на общината функционират 3 социални институции (домът в с. Илаков рът, Дневен център за деца и младежи с увреждания и Хоспис). Предоставят се следните 8 вида социални услуги, като всички са с почти запълнен капацитет:

- 1) Защитено жилище за възрастни хора с умствено изоставане. Настаяват се лица навършили 18 години, които се нуждаят от подкрепа за социална интеграция и професионална реализация при прехода към самостоятелен живот;
- 2) Дом за деца и младежи с умствена изостаналост;
- 3) Дневен център за деца и младежи с увреждания;
- 4) Личен асистент;
- 5) Социален асистент;
- 6) Домашен помощник;
- 7) Домашен социален патронаж;
- 8) Хоспис

В периода 2007 г. до 2011 г. общинска администрация е изпълнила няколко **ключови проекта**, измежду които:

- Подобряване качеството на живот на хората с ментални увреждания – изграждане на Дневен център за деца с ментални увреждания – гр. Елена. Целта на проекта, финансиран по програма ФАР на стойност 190 151 евро е да социализира децата с умствени увреждания от ДДМУИ – с. Илаков рът чрез извеждането им в Дневен център в гр. Елена;

- "Деинституционализация посредством предоставяне на услуги в общността за рискови групи - Защитено жилище за възрастни хора с умствена изостаналост - с. Илаков рът". Проектът е финансиран с 88 145 евро по програма ФАР. По проекта се изгражда и оборудва защитено жилище в село Илаков рът, където към момента на неговото изпълнение се настаяват 8 обитатели, изведени от ДДМУИ;

- "Изграждане, организация и предоставяне на услугата „Напълно функциониращ хоспис” в гр. Елена”. Отново програма ФАР е донор на финансовата помощ по този проект, която възлиза в размер на 162 461 евро. Изграденият хоспис по проекта обслужва общините Елена и Златарица, които обособяват общ регион с изключително разпокъсани, малки населени места, а основната част от населението са самотни, възрастни хора с медицински проблеми;

- Грижа в семейна среда за независим и достоен живот на лица и деца с увреждания и самотноживеещи хора – услуги „Социален асистент” и „Домашен помощник”. Проектът се финансира с 105 396 лв. по ОП "Развитие на човешките ресурси" (ОПРЧР) и има за цел да усъвършенства и подобри услугите „Социален асистент” и „Домашен помощник” на територията за хора, нуждаещи се от постоянно обслужване в ежедневието си;

В процес на подготовка за стартиране са още няколко нови услуги, както следва:

- ⇒ **Дом за стари хора** без възможности за грижа в семейна среда в с. Тодювци. През настоящата 2012 г. е планирано да приключи ремонта на сградата и предоставянето на услугата да започне през 2013 г.;
- ⇒ **Център „За по-добро детство”**, създаден в рамките на едноимен проект, финансиран със 775 163 лв. по ОПРЧР. Центърът ще предоставя комплекс от услуги с мобилна работа за ранно детско развитие и превенция на уврежданията на деца от 0 до 7 г. от рискови групи, формиране и развиване на родителски умения, здравна консултация за деца, семейно консултиране и подкрепа, подготовка за родителстване, интеграция на деца в детска ясла, детски градини и предучилищни класове. Стартът на услугата е планиран за 2012 г.;
- ⇒ **Дневен център за възрастни хора в гр. Елена** – старт 2013 г.;
- ⇒ **Център за обществена подкрепа** – старт 2013 г.;
- ⇒ **Център за социална рехабилитация и интеграция** – старт 2014 г.;
- ⇒ **Център за настаняване от семеен тип** за деца с интелектуални затруднения и деца, лишени от родителска грижа. Начало на предоставяне на услугите – 2013-2014 г.;

Част от услугите се разработват в рамките на проект „*И аз имам семейство*”, национален проект на АСП, финансиран по ОПРЧР, който е насочен към създаване и развитие на приемната грижа. Едновременно с това, общината изпълнява и проект „*Алтернативи*”, отново финансиран по ОПРЧР на стойност 95 612 лв. Проектът цели качествено предоставяне на услугата „Личен асистент”, с оглед напълно и гъвкаво задоволяване на потребности на клиентите.

Очевидна е високата активност и ангажираност на местната власт в осигуряването на съвременна социална среда за уязвими групи хора. На практика услугите, които се предоставят и такива, които предстоят да се предоставят, са насочени към ключови целеви групи – от възрастни хора през деца в риск, до такива с увреждания. Единствената група от хора, които са извън социални и образователни интервенции на територията в рамките на ОПР, целящи подобряване на техния жизнен статус, са младежите без увреждания, но с риск от агресивно и асоциално поведение, както и такива без рискови фактори в тяхното развитие. Община Елена има приета и действаща **Общинска стратегия за развитие на социалните услуги (2011-2015)**, в която са планирани две мерки от дейности, насочени към младежите. Едната е **мярка 1.1.5. Програми за превенция на рисковото поведение при деца и младежи** в рамките на която се планира работа по образователни програми и кампании в училищата за превенция на рисковото поведение (агресия, насилие, отклоняващо се поведение, рисковото поведение на деца и младежи); провеждане на здравна и социална просвета против зависимостите, лекции и дискусии в часа на класа, организиране на хепънинги, междуучилищни прояви и инициативи на общинско ниво. Втората мярка е **3.3.2. Услуги за реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение**. Тези услуги имат за цел да свържат младежите и лицата от уязвимите групи с подходящи

социални, образователни, здравни, информационно-консултантски и други дейности в зависимост от техните нужди и проблеми.

Здравеопазване

На целевата територия функционира общинска болница „МБАЛ „Д-р Димитър Моллов – Елена“ ЕООД. От 2005 г. болницата неизменно работи на загуба с изключение е 2007 г., през която е извършена продажба на материални активи на дружеството. Регистрира се тенденция към свиване на болничната дейност, която започва от 2010 г. Преобладаващата част от преминалите болни през последните две години са през физиотерапевтичното отделение, което е по-скоро помощно, отколкото отделение за същинска болнична помощ. Дружеството от края на 2009 г. е във фактическа, макар и необявена несъстоятелност, която във всеки един момент може да се превърне в юридическа. В контекста на продължаващия хаос в здравната реформа и в контраст с постигнатия значителен напредък в оптимизацията на социалната среда, здравното обслужване остава проблематично. Една линейка обслужва всички населени места на територията на общината, а поради нейния планински характер и дисперсна селищна мрежа често здравните услуги са ненавременни и с лошо качество. Необходими са мерки за подобряване спешната помощ на територията на общината.

Култура

Към 2011 г. на територията на община Елена има 164 архитектурни паметници на културата, от които 7 са с национално значение, а останалите - с местно значение. Читалищната мрежа също не е малка – състои се от 18 читалища, 2 от които в гр. Елена, а останалите – в селата. Някои от читалищата поддържат съвременни танцови и вокални състави, клубове по интереси, както и театрална група (НЧ „Напредък-Елена-1863”). Тяхната материална база, обаче, се нуждае от съществени подобрения. Общината има приета Програма за развитие на читалищната дейност за 2011 г., в която са планирани инициативи в сферите библиотечна дейност, културно-масова дейност и художествено-творческа дейност. В гр. Елена съществува занаятчийски център, предлагащ обучение по дърворезба, тъкачество, рисуване на бяла керамика. Всички тези възможности за градивно оплътняване на свободното време на младежите са недостатъчни да задоволят техните потребности. Необходими са мерки, които да обвържат природните дадености на територията с многообразния ѝ културен облик в интегриран туристически продукт. Общината разполага с богат културен календар, с който нейните жители са свикнали и в тази връзка са необходими мерки за неговото разнообразяване, за да се удовлетворят културните потребности на местното население.

Дейности, свързани с образователното, социалното и културно развитие могат успешно да бъдат инициирани и изпълнени от структури на гражданското общество, но неправителственият сектор не е развит в община Елена. С изключение на Туристическо дружество „ЧУМЕРНА 1901”, Джудо клуб „ИПОН – 87” и Местен съвет по туризъм, няма други НПО, които да представляват „третата власт” на територията.

2.4 Инфраструктурно развитие

Със своето специфично географско разположение, *състоянието на пътната инфраструктура* в община Елена е и ще продължава да бъде предизвикателство пред местната и централната власти. Общината попада в категорията ниска изградена пътна мрежа; липсват автомагистрала и пътища от първи клас. Според Закона за пътищата от

март 2000 година на нейна територия има само пътищата от втори и трети клас с дължина 81,4 километра., а местните пътища са 312,2 километра. Главната транспортна артерия, която минава край град Елена е второкласен път II-53 „Поликрайще-Сливен”. Тя свързва общината на север с главния железопътен възел в Централна Северна България- Горна Оряховица и с областния център Велико Търново. От нея се отделя път III-533, който свързва Елена с общинските центрове Антоново и Омуртаг от област Търговище. Втората косвена връзка на общинския с областния център е път III-551 „Дебелец-Плаково-Средни колиби-Елена”. Като най-приоритетен проект в сферата на пътната инфраструктура е реконструирането на прохода Елена-Твърдица. Пътят, който минава през Балкана, свързва област Велико Търново с област Сливен и осигурява пряка и бърза връзка до магистрала Тракия. Не е рехабилитиран от 1984 г. и е неизползваем. На последното заседание на Министерски съвет за 2011 г. бе решено да се планират 10 млн. лв за ремонт на пътя Елена – Твърдица в националния бюджет за 2012 година. През 2011 г. по ОП „Регионално развитие” стартира рехабилитацията на пътищата Дебелец – Плаково – Елена и Елена – Сливен. Ежегодно местната власт извършва ремонтни дейности на пътната мрежа, при наличие на средства за това, чиито необходим размер далеч надхвърля разполагаемия.

По данни на НСИ за 2008 г. и на областната стратегия за развитие *делът на водоснабденото население* на територията на община Елена е най-нисък – 94,5% въпреки че общината, заедно със Златарица, е най-богата на водни ресурси в областта. Делът на централно водоснабдените населени места също е най-малък - 46%. Често се налагат ограничения във водоползването, тъй като се наблюдава рязко покачване на консумацията през лятото (питейната вода се ползва за напояване) и затова се прилагат принудителни ограничения във водоподаването, с цел ограничаване на разхищенията. Основният водоизточник в общината е язовир „Йовковци”, управляван от ВиК „Йовковци” ООД, от който се водоснабдяват повече от 25 населени места- градовете Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Стражица, Златарица, Елена, Дряново и други. Към язовира има действаща пречиствателна станция за питейни води ПСПВ “Йовковци”, която с проектен капацитет 2500 л/сек. ПСПВ е въведена в експлоатация през 1980 г., като е изграден само първият етап с 50% мощност от предвидената.

Състоянието на *канализационната мрежа* е аналогично с това на водопреносната. Стартирало е изграждането на главен канализационен колектор и ПСОВ - гр. Елена, като до момента са инвестирани 6 208 829 лв. В по-големите села канализацията е изградена частично, а в някои такава въобще липсва и се използват септични ями. През 2009 г. община Елена има одобрена и стартирала *Техническа помощ за детайлно разработване на инфраструктурно предложение „Доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена”*, чийто проект се финансира от ОП „Опазване на околната среда” с бюджет 650 920 лв. Целта е да се подготви качествен и пълен инвестиционен проект за доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена.

Общината има действаща Програма за *управление на отпадъците* 2011-2015 г. Община Елена е една от шестте общини-членки на сдружение “За чисти селища” заедно с Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Златарица, и Стражица, чиято цел е изграждане на Регионално депо за твърди битови отпадъци. Предвидено е да бъдат изградени минимум две клетки за депониране на отпадъци с общ капацитет 840 000 куб.м, както и разполагането на сепарираща и компостираща инсталации. С реализирането на инвестиционното предложение се цели да се приведе управлението

на отпадъците от шестте общини в съответствие с националното и с европейското законодателства.

По отношение на телефонната мрежа и *съобщителната инфраструктура* телефонната плътност в община Елена остава една от най-ниските за областта - близо 44 тел.п./100 д. (по данни на областната стратегия). Една от причините за тази информационна изолация се дължи на голямата разпокъсаност на населените места. Нейното преодоляване изисква прилагането на нови технологии и приобщаването им към центровете, предлагащи услуги от по-високо качество, които все още не са изградени.

2.5 Екологично състояние

Като типичен полу-планински и планински район, община Елена притежава многообразни природни ресурси, чиято умерена експлоатация, опазване и съхранение изисква подходяща стратегия и план за действие. Няма разработени планове, обаче, за опазване на биологичното разнообразие и застрашените видове. Защитените територии по Закона за защитените територии (ЗЗТ) на територията на община Елена са 5, от които: 1 резерват („Бяла крава”), 2 поддържани резервата („Савчов чаир” и „Хайдушки чукар”), 1 природна забележителност („Водопада” на р. Мийковска) и 1 защитена местност („Слона”). По Закона за биологичното разнообразие с решение на Министерски съвет от 2007 г. се определя една защитена зона по Натура 2000 - р. Златаришка река.

От общия преглед на актуалното социално-икономическо, инфраструктурно и екологично състояние на община Елена могат да се обобщят следните изводи:

- Община Елена не представлява изключение от протичащите демографски процеси в страната – нейното население намалява, естествения и механичен прираст са с отрицателни стойности;
- Нивото на безработица продължава да е над средното за страната;
- Развитието на местната икономика през 2007-2011 г. не се характеризира с драстични събития, които да доведат до промени в нейната структура;
- Налице са неблагоприятни тенденции в нейното развитие отчитайки намалени нива в стойността на произведената продукция, размера на нетните приходи и този на разходите за придобиване на ДМА;
- В същото време общият брой на нефинансовите предприятия, броят на заетите в тях и общия размер на възнагражденията бележат ръст;
- Преработващата промишленост продължава да бъде водещ отрасъл в икономиката на Община Елена, следван от търговията и селското стопанство. Трите сектора обуславят един своеобразен затворен цикъл от самодостатъчни и взаимноподдържащи се икономически дейности. Търговията се обособява като „спасителен” отрасъл за общината във време на икономически дисбаланси.
- Развитието на промишлеността и селското стопанство на базата на местни ресурси е приоритетна сфера за целенасочено въздействие на територията на Община Елена, която води до увеличение на местната добавена стойност и постигане на устойчивост;
- Потребност от целенасочено въздействие, съчетано с подходящи стимули за подкрепа в насърчаване практиките за производство на топлинна и/или електроенергия, чрез използването на остатъчни горски продукти;
- Полезно би било да се увеличат разсадниковите площи, в които да се отглежда посадъчен материал за създаването на нови площи с трайни насаждения от сливи, ябълки, вишни, череши, малини, касис, арония, къпини, ягоди и др.

- Почвено-климатичните особености на територията и функционирането на млеко- и месопреработвателни предприятия с утвърдени на пазара продукти определят говедовъдството, овцевъдството, козевъдството, свиневъдството, пчеларството, билкарството и гъбарството като приоритетни подотрасли за развитие;
- В сферата на растениевъдството трайните насаждения и ягодоплодните култури имат най-голям потенциал за развитие и се нуждаят от комплексни мерки за целенасочена подкрепа;
- Природните дадености, културно-историческото наследство и фолклора са ресурсите, които благоприятстват развитието на туризма. Той може да осигури диверсификация на местната икономика и алтернативна заетост на населението. Създаването на интегриран туристически продукт на базата на наличните природни и антропогенни ресурси и традиции, и превръщането им в атракции за посетителите, е необходимо условие за превръщането на територията в дестинация за алтернативен туризъм;
- Социалната среда е значително подобрена, като са необходими по-активни мерки за включване на младите във всички процеси за развитие на територията;
- Техническата инфраструктура се нуждае от значителни ресурси, за да се подобри достъпа до основни услуги за населението

2.6 Актуализиран SWOT анализ

По отношение на социално-икономическата оценка на територията биха могли да се направят следните изводи: от една страна геоморфоложкият, климатичен и почвен потенциал на община Елена дава възможност за реабилитиране практиките по отглеждане на трайни насаждения и е удачно земеделското производство да бъде целенасочено стимулирано. От друга страна, съществуват и подходящи условия за извършване на преход от конвенционално към биологично земеделие и производство на топлинна и/или електроенергия, чрез използването на остатъчни горски продукти. Също така, налице са потенциал и ресурси за затваряне на производствения цикъл в селското стопанство, както и диверсификация на местната икономика на базата на многообразие от природни и антропогенни ресурси. От друга страна, на територията на община Елена функционират и забавящи икономическия растеж процеси като застаряващо население, висока безработица, нисък жизнен стандарт, ограничен достъп до качествени услуги, свързани с техническата инфраструктура и произтичащите от това негативи.

Актуализираният SWOT анализ представлява обобщение на четирите отделни сфери, обект на разделени SWOT анализа социална среда, околна среда, инфраструктура, стопанска сфера.

<u>Силни страни</u>	<u>Слаби страни</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Близост до транспортни коридори; • Съхранено природно богатство; • Наличие на голям горски фонд; • Богато КИИ; • Популярни местни продукти (Еленски бут, Еленска сливова, Еленски мед); • Изградена леглова база за настаняване 	<ul style="list-style-type: none"> • Неблагоприятна демографска картина • Разпокъсаност и ниска продуктивност на земеделските земи; • Относително слаба предприемаческа нагласа; • Ниска култура на сдружаване за реализация на стопански и граждански инициативи; • Недостатъчно развити интегрирани туристически продукти; • Слаба гражданска активност;

	<ul style="list-style-type: none"> • Малко на брой действащи преработвателни предприятия
<p style="text-align: center;"><u>Възможности</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Повишено търсене на биологични продукти в национален и глобален мащаб; • Повишаване на обществения интерес към формите на алтернативен туризъм; • Повишаване на изискванията за качество на хранителните продукти; • Относително стабилна регулаторна среда за производство на енергия от биомаса 	<p style="text-align: center;"><u>Заплахи</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Задълбочаване на миграционните процеси; • Промени в климата; • Задълбочаване на дълговата криза в Европа; • Продължаване на отлива на инвестиции в страната; • Високи изисквания за кредитиране на бизнеса

В резултат на SWOT анализа се очертават няколко групи активи, които могат да се превърнат в двигатели за развитието на територията. На първо място това са отличните геоморфоложки, климатични и почвени ресурси за развитие на биологично земеделие. Територията разполага с подходяща ресурсна база и за въвеждане на практики за производство на енергия от остатъчни горски продукти. Дори само с изпълнението на тези две възможности ще се повиши бизнес привлекателността на територията. Адекватното използване на богатата ресурсна база, съчетано с подходящ маркетинг, ще подобри пазарната реализация на специфична за района местна продукция, предлагаща асортимент от растениевъдни и животновъдни продукти (продукти от арония, еленски мед, млечните продукти „Елена” и специфичния Еленски бут). На второ, но не по важност, място, запазените традиции и допълнителни инвестиции в ХВП на територията създават предпоставка за затваряне на производствения цикъл, което ще генерира висока добавена стойност на местната продукция. Конкурентноспособността ще нарастне, а оттук и възможностите за силно пазарно присъствие и влияние. Инвестициите за затваряне на производствения цикъл на територията биха повишили устойчивостта срещу и намали зависимостта на стопанствата от негативните влияния на икономическата криза и други неблагоприятни политико-икономически процеси в страната и извън нея. Очакваните подобрени икономически резултати от земеделския сектор на територията биха провокирали интерес и активност от страната на преобладаващия брой продължително безработни лица за включване в процеса, както и биха повишили привлекателността на сектора за младите. В резултат на това, ограничаването на миграционните тенденции на територията и съживявянето на местната икономика става практически изпълнимо. Но постигането на приемлив житейски стандарт не зависи само от наличието на достатъчно средства за живот, а и от условията за живот. Съществуващите активи за спорт, отдых и култура не са малко и ролята им в развитието на неземеделско направление в местната икономика не бива да се подценява. Находчиви инвестиции в изграждане на туристически атрактивни земеделски ферми, съчетани с подходящи маркетингови инструменти и екологосъобразно производство и реализация на собствена продукция несъмнено биха повишили дела на неземеделските дейности в местната икономика като постепенно намалят зависимостта ѝ от селското стопанство. В тази посока неземеделският сектор с най-голям потенциал за развитие е туризма, с многообразие от негови форми и проявления – културен, селски, конферентен и т.н. Започналото обновяване на техническата инфраструктура ще окаже допълнителен положителен ефект върху този процес, отговаряйки на потребностите на населението от съвременни условия и среда за живот.

3. Актуализирана стратегическа рамка за развитие на община Елена за периода 2012- 2013 г.

Стратегическата рамка на ОПР на община Елена е актуализирана съобразно резултатите от извършената междинна оценка на ОПР, изводите от социално-икономическия анализ на територията, вкл. SWOT анализа, потребности на местното население, актуализираната Областна стратегия за развитие на област Велико Търново и в синхрон с европейски, национални и регионални политики за териториално развитие.

1. Визия на община Елена

Визията на община Елена претърпява известна редакция, продиктувана от необходимостта за дефиниране на ясно, реалистично и фокусирано бъдещо състояние на територията, постижимо в по-дългосрочен план.

Стара визия	Актуализирана визия
<i>Община Елена да се превърне във високо развит аграрно-индустриален и туристически център с наднационално и ключово значение за транснационалното икономическо сътрудничество и привличането на чужди инвестиции, с разширяваща се и обновяваща се инфраструктура, със съхранени културно исторически и природни забележителности, с високо квалифицирана работна сила и висок индекс на човешко развитие.</i>	<i>Община Елена - туристически район с национално значение, съхранено културно-историческо наследство и привлекателна среда на живот</i>

2. Стратегическа цел на ОПР на община Елена

Визията дава тласък за формулиране на по-голяма конкретика в постигането на желаното състояние в средносрочен план, представено в т.нар. стратегическа цел на ОПР. Такава отсъства в първоначалния вариант на плана, затова тук се предлага изцяло нова, която изразява крайния резултат от прилагането на ОПР с ефект вече не върху територията като цяло, както е при визията, а върху местното население:

„Подобряване качеството на живот на територията на община Елена”

3. Приоритети и цели

Визията и стратегическата цел на ОПР се декомпонират в приоритети и специфични цели. Приоритетът насърчава развитието на конкретна област на действие, която има положителен принос върху постигането на стратегическата цел. Специфичните цели към всеки приоритет дефинират очаквани и измерими (чрез индикатори) резултати в подобласти на съответния приоритет. Изпълнението на всяка специфична цел се осигурява от конкретни мерки/проекти/дейности, разписани и остойностени в Индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана (следващия раздел) и в Програма за реализация на ОПР. В първоначалния вариант на ОПР отсъстват такива цели, затова предложените са нови. Техният брой и обхват е съобразен с ограниченото време на изпълнение на актуализирания ОПР и

нямат претенцията да изчерпат многообразието от сфери с потребност от целенасочена подкрепа за развитие на територията.

В актуализирания ОПР на община Елена срокът за изпълнението на всички приоритети, цели и мерки под формата на договорирани ангажименти е 31.12.2013 г, а самата реализация на поетите ангажименти е до 30.09.2015 г. Запазва се първоначалния брой и обхват на приоритетите, както и тяхната хронологична подредба, тоест тя не е ранжирана по степен на важност.

Приоритет 1: Развитие на жизнеспособна местна икономика

Специфична цел 1.1: Оптимизиране на връзките между аграрния сектор и преработващата промишленост

Специфична цел 1.2: Развитие на туризма на базата на природния и културно-исторически потенциал на територията

Със самата редакция на формулировката (от „Повишаване конкурентноспособността на местната икономика” в „Развитие на жизнеспособна местна икономика”) се задава по-реалистична посока за подкрепа на местната икономика. Компонентът „конкурентноспособност” сам по себе си означава достигнато устойчиво ниво на повишена производителност, съчетана с подобрен жизнен стандарт. Жизнеспособността пък е състоянието, което илюстрира раздвижване, адаптируемост и издържливост на съществуващи икономически ресурси в предизвикателни контексти, както и способност за създаване на условия за бъдещо развитие на същите тези ресурси. От една страна, актуалният социално-икономически профил на община Елена разкрива умерено нарастващи икономически резултати в секторите „земеделие”, „преработваща промишленост” и „туризъм”. От друга страна, налице е недостатъчно и неадекватно използван потенциал от местни ресурси за интегрирано икономическо развитие между цитираните сфери, а това е посоката, която ще добави стойност на местната продукция и услуги и ще повиши нейната устойчивост в конкурентна пазарна среда. Следователно, тази характеристика става ключова при дефинирането на специфичните цели в постигането на жизнеспособна местна икономика - *оптимизиране на връзките между аграрния сектор и преработващата промишленост и развитие на туризма на базата на природния и културно-исторически потенциал на територията*. Обхватът на първата специфична цел е насочен към затваряне на производствения цикъл и добавяне на стойност при структуроопределящите сектори в местната икономика на община Елена – селско и горско стопанство и преработваща промишленост, и по-конкретно в подотраслите *растениевъдство, животновъдство и хранително-вкусова промишленост*. Туризмът е с голям потенциал за подобряване качеството на живот на територията, но освен разширение и модернизация на легловата база, други - интегрирани маркетингови продукти и услуги от културно-историческо и природно значение не се предлагат. Така, територията остава непозната за масовия турист, богатството от ресурси – неоползотворено, тоест, отсъстват фактори за стимулиране развитието на туризма.

Приоритет 2: Подобряване на социалната и културна среда

Специфична цел 2.1: Разширяване на обхвата и подобряване на качеството на предлаганите социални услуги

Специфична цел 2.2: Подобряване на здравното обслужване в доболничната медицинска помощ

Специфична цел 2.3: Създаване на условия за изява и разнообразяване на свободното време на младите

Специфична цел 2.4: Разнообразяване на културния живот на територията

Резултатите от междинната оценка на ОПР показаха достигнато задоволително ниво на социално обслужване на територията на общината. В своята **Стратегия за развитие на социалните услуги (2011-2015)** община Елена планира предоставянето на допълнителни 6 социални услуги към съществуващите 8. Тези услуги са насочени към ключови целеви групи – от възрастни хора през деца и младежи в риск, до такива с увреждания. Единствената група от хора, към които за момента няма предвидени социални интервенции са младежите без рискови фактори в тяхното развитие. Необходими са мерки обаче за тяхното разнообразяване на свободното време, включване в полезни и устойчиви инициативи с дълготраен ефект върху младежката заетост, така че да се създадат условия за задържане на младите на територията и подобряване на техния жизнен статус. Последното представлява неизменна част от обхвата на здравното обслужване. Със 100% общинско участие на територията функционира „МБАЛ „Д-р Димитър Моллов – Елена“ ЕООД. От 2005 г. болницата неизменно работи на загуба с изключение е 2007 г., през която е извършена продажба на материални активи на дружеството. Регистрира се тенденция към свиване на болничната дейност, която започва от 2010 г. Преобладаващата част от преминалите болни през последните две години са през физиотерапевтичното отделение, което е по-скоро помощно, отколкото отделение за същинска болнична помощ. Следователно, големи инвестиции и нововъведения в работата на болницата не са целесъобразни. Географски (планински район, дисперсна селищна мрежа) и социални (застаряващо население) характеристики на територията обаче налагат потребност от подобряване качеството и достъпа до първични грижи и специализирана амбулаторна помощ.

Социалният контекст, в който живеят хората е непълен ако в него не присъства културата и нейните проявления.

Социалното благосъстояние е най-разнообразно, но и трудно измеримо, тъй като включва елементи като семейство, приятелски отношения, професионална реализация, развлечения в свободното време, култура и други. В район като Елена с богато културно-историческо наследство, разнообразяването на културния живот с цел удовлетворяване на културните потребности на местното население ще има положителен ефект върху субективното усещане на хората за техния живот като цяло и за различните негови аспекти. *Специфична цел 2.4: Разнообразяване на културния живот на територията и специфична цел 1.2: Развитие на туризма на базата на природния и културно-исторически потенциал на територията* от приоритет 1 имат различен фокус – в първата цел културното многообразие ще се стимулира с цел удовлетворяване потребностите на местното население, докато акцентът във втората цел пада върху увеличаване на туристическата посещаемост.

Приорит 3: Доизграждане и рехабилитация на техническата инфраструктура

Специфична цел 3.1: Подобряване на достъпа до основни услуги за населението

Специфична цел 3.2: Подобряване облика на населените места

Първоначалното наименование на приоритета се запазва. Неговият обхват, разпределен в две специфични цели, се отнася до оптимизация на материални активи в сферите пътна инфраструктура, ВиК и нововъдената област – облик на населените места. Общината ежегодно извършва рехабилитация на селищната среда и ако дейността остане извън стратегическата рамка на ОПР, то констатираният в междинната оценка дефицит на плана разкриващ дистанция между стратегическо планиране и практическа реализация се запазва. Предложението за тази нова цел е извършено с оглед осигуряване на възможности за кандидатстване по различни програми, свързани с подобряване средата за живот, като обосновка за предлаганите проекти.

Приоритет 4: Опазване на околната среда и съхраняване на екологичното равновесие

Специфична цел 4.1: Доизграждане и рехабилитация на екологична инфраструктура, осигуряваща по-добро качество

Специфична цел 4.2: Съхраняване на горското богатство

Това е приоритетът, в рамките на който е извършена само една промяна. Обект на такава е обобщението в две специфични цели на необходимите и голяма част от съществуващите в ОПР, но неизпълнени към момента, мерки и дейности.

Приоритет 5: Подобряване на институционалната среда

Специфична цел 5.1: Повишаване ефективността в работата на местната власт

Специфична цел 5.2: Насърчаване развитието на гражданския сектор и партньорството с бизнеса

Първоначалното наименование на приоритета е „Административен капацитет и партньорство”. Преобладаващата част от дейностите, обаче, които са били планирани не се отнасят до насърчаване на партньорството на територията на община Елена. Отсъстват мерки и инициативи за стимулиране на сътрудничеството с неправителствения сектор и гражданско участие в управлението и развитието на общината и за създаване на условия за достъп до информацията, касаеща местното самоуправление и правата и задълженията на гражданите. Тъй като участието на „третата власт” в планирането и провеждането на ефективни местни политики е фундаментално правило, то формира базата върху която ще се гради изпълнението на специфична цел 2

4. Индикативна финансова таблица на актуализирания ОПР за периода 2012-2013 г.

Индикативната финансова таблица обобщава необходимите ресурси за реализация на актуализирания общинския план за развитие до 2013 г.

Планирането на обема на финансовите ресурси за реализацията на плана се извърши на базата на макроикономическите показатели за страната и региона, тенденциите и прогнозите в социално-икономическото развитие на общината през периода до 2013 г., финансовия капацитет на общината, както и финансовите инструменти, от които може да се черпи ресурс за реализацията на програмата за изпълнение на общинския план за развитие, в т.ч. средства от фондовете на Европейския съюз. Взеха се предвид и условията по отношение прилагането принципа на „допълняемост” при оперативните програми, по които общината планира да е бенефициент, както и опита на общината във финансовото управление на проекти, съфинансирани от фондовете на ЕС. Показаните стойности са в лева.

Приоритет, цели, мерки	Общо финансиране	Национално съфинансиране					Европейски съюз			Друго безвъзмездно финансиране	Привлечени средства от заеми
		Общо	Държавно			Частни търговски дружества	Структурни фондове				
			Републикански бюджет	Общински и бюджет	Държавни търговски дружества		Общо	Структурни фондове	Кохезионен фонд		
ПРИОРИТЕТ 1: РАЗВИТИЕ НА ЖИЗНЕСПОСОБНА ИКОНОМИКА	2100	230	0	230	0	20	1850	1850	0	0	0
<i>Специфична цел 1.1: Оптимизиране на връзките между аграрния сектор и преработващата промишленост</i>	1200	100	0	100	0	0	1100	1100	0	0	0
<i>Мярка 1.1.1 Прям достъп до пазар за местни производители</i>	200	100	0	100	0	0	100	100	0	0	0
Дейност 1.1.1.1 Пускане в експлоатация на общинския пазар	150	100		100			50	50			
Дейност 1.1.1.2 Създаване на сдружения на производители	50	0					50	50			
<i>Мярка 1.1.2 Първична и последваща преработка на добиваните горски продукти</i>	1800	0	0	0	0	800	1000	1000	0	0	0
Дейност 1.1.2.1 Изграждане на малки мощности за извършване на работни операции преди индустриалната преработка на дървесината	1000	0				500	500	500			
Дейност 1.1.2.2 Изграждане на нови и/или повишаване на производителността на съществуващи предприятия за преработка на горски и други земеделски продукти	800	0				300	500	500			
<i>Специфична цел 1.2: Развитие на туризма на базата на природния и културно-исторически потенциал на територията</i>	900	130	0	130	0	20	750	750	0	0	0
<i>Мярка 1.2.1 Туристическа инфраструктура</i>	650	80	0	80	0	20	550	550	0	0	0

Дейност 1.2.1.1 Изградяване на обществени тоалетни в близост до зони с туристически потенциал	50	50		50			0				
Дейност 1.2.1.2 Изработване и поставяне на информационни табели/табла за културно исторически и туристически обекти	70	0				20	50	50			
Дейност 1.2.1.3 Поддържане на изградени места за туризъм и отпих (пейки, барбекюта) и прилежаща инфраструктура	30	30		30			0				
Дейност 1.2.1.4 Реконструкция и обновяване/ремонт на обществени сгради с историческо, културно и религиозно значение и подобряване на околните пространства, включително вертикална планировка	500	0					500	500			
Марка 1.2.2 Местни политики и практики за развитие и реклама на туризма	75	35	0	35	0	0	40	40	0	0	0
Дейност 1.2.2.1 Приемане на Общинска стратегия за развитие на туризма	5	5		5			0				
Дейност 1.2.2.2 Подобряване и разширяване дейността на общинския туристически информационен център	20	20		20			0				
Дейност 1.2.2.3 Разработване на рекламни материали за популяризиране на КИН и туристическия потенциал като цяло	20	0					20	20			
Дейност 1.2.2.4 Участия в национални и международни туристически борси и изложения	25	5		5			20	20			
Дейност 1.2.2.5 Създаване на местна нормативна уредба, подкрепяща развитието на туризма	5	5		5			0				
Марка 1.2.3 Интегрирани туристически продукти, в т.ч. регионални, на базата на КИН и други местни ресурси	175	15	0	15	0	0	160	160	0	0	0
Дейност 1.2.3.1 Разработване и промотиране на нови туристически маршрути в т.ч. и тематични (Възраждане, боляри и т.н.)	50	10		10			40	40			
Дейност 1.2.3.2 Включване на община Елена в общ туристически регионален продукт	5	5		5			0				
Дейност 1.2.3.3 Дейности по интерпретация и анимация	20	0					20	20			
Дейност 1.2.3.4 Обогатяване на инвентара и съоръженията за отпих и развлечения	100	0					100	100			
ПРИОРИТЕТ 2: ПОДОБРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНАТА И КУЛТУРНА СРЕДА	2040	885	500	385	0	5	1150	1150	0	0	0
Специфична цел 2.1 Разширяване на обхвата и подобряване на качеството на предлаганите социални услуги	350	150	0	150	0	0	200	200	0	0	0
Марка 2.1.1 Повече и по-качествени социални услуги	350	150	0	150	0	0	200	200	0	0	0
Дейност 2.1.1.1 Предоставяне на услуги на уязвими групи	200	100		100			100	100			

Дейност 2.1.1.2 Подобряване качеството на грижи в специализираните институции за деца и възрастни, като се акцентира на социалната, обучителната и терапевтичната работа с настанените в тях за подготвяне извеждането и интегрирането им в общността	150	50		50			100	100			
Специфична цел 2.2 Подобряване на здравното обслужване в доболничната медицинска помощ	300	300	300	0	0	0	0	0	0	0	0
Мярка 2.2.1 Подобрена материална база за здравно обслужване	300	300	300	0	0	0	0	0	0	0	0
Дейност 2.2.1.1 Осигуряване на допълнителен реаномобил за нуждите на Центъра за спешна медицинска помощ	200	200	200				0				
Дейност 2.2.1.2 Осигуряване на модерна техника за оказване на спешна помощ	100	100	100				0				
Специфична цел 2.3 Създаване на условия за изява и разнообразяване на свободното време на младите	1060	355	200	155	0	5	700	700	0	0	0
Мярка 2.3.1 Подобрена материална база за спорт	800	300	200	100	0	0	500	500	0	0	0
Дейност 2.3.1.1. Отреждане на терен и изграждане на мотописта	100	100		100			0				
Дейност 2.3.1.2 Разширяване на спортната база	700	200	200				500	500			
Мярка 2.3.2 Култура и свободно време	150	50	0	50	0	0	100	100	0	0	0
Дейност 2.3.2.1 Развитие на нови форми на читалищна дейност и подкрепа за съществуващите такива	120	20		20			100	100			
Дейност 2.3.2.2 Подкрепа за изява на местни таланти	30	30		30			0				
Мярка 2.3.3 Професионална реализация на младите	110	5	0	5	0	5	100	100	0	0	0
Дейност 2.3.3.1 Организиране на стажантски програми	10	5		5		5	0				
Дейност 2.3.3.2 Дейности за професионално ориентиране и кариерно развитие	100	0					100	100			
Специфична цел 2.4 Разнообразяване на културния живот на територията	330	80	0	80	0	0	250	250	0	0	0
Мярка 2.4.1 Организиране на културни събития, фестивали, празници и др.	160	60	0	60	0	0	100	100	0	0	0
Дейност 2.4.1.1 Организиране на чествания на традиционни празници	80	30		30			50	50			
Дейност 2.4.1.2 Разширяване на културния календар с нови събития на базата на местни традиции и ресурси	80	30		30			50	50			
Мярка 2.4.2 Модерност и традиции	170	20	0	20	0	0	150	150	0	0	0
Дейност 2.4.2.1 Организиране на прояви на съвременно и модерно изкуство	20	20		20			0				

Дейност 2.4.2.2 Създаване на нови музейни експозиции и/или обогатяване на съществуващите	150	0					150	150			
ПРИОРИТЕТ 3: ДОИЗГРАЖДАНЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	7700	1600	1000	600	0	0	6100	6100	0	0	0
Специфична цел 3.1 Подобряване на достъпа до основни услуги за населението	5530	1530	1000	530	0	0	4000	4000	0	0	0
Мярка 3.1.1 Рехабилитация на пътна и улична мрежа	3700	1200	1000	200	0	0	2500	2500	0	0	0
Дейност 3.1.1.1 Рехабилитация на общинска пътна мрежа	2000	1000	1000				1000	1000			
Дейност 3.1.1.2 Рехабилитация на улична мрежа	1700	200		200			1500	1500			
Мярка 3.1.2 Подобряване на водопреносната мрежа	1300	300	0	300	0	0	1000	1000	0	0	0
Дейност 3.1.2.1 Разширение и рехабилитация на водопреносната мрежа в населените места	1300	300		300			1000	1000			
Мярка 3.1.3 Модернизация на съобщителната инфраструктура	530	30	0	30	0	0	500	500	0	0	0
Дейност 3.1.3.1 Осигуряване на широколентов достъп в град Елена	500	0					500	500			
Дейност 3.1.3.2 Поддръжка на системата на местното кабелно радио	30	30		30			0				
Специфична цел 3.2 Подобряване облика на населените места	2170	70	0	70	0	0	2100	2100	0	0	0
Мярка 3.2.1 Благоустрояване на населените места	2100	0	0	0	0	0	2100	2100	0	0	0
Дейност 3.2.1.1 Рехабилитация и изграждане на тротоари и площади	1000	0					1000	1000			
Дейност 3.2.1.2 Изграждане и поддръжка на зелени площи и паркове	800	0					800	800			
Дейност 3.2.1.3 Благоустрояване на гробищните паркове	300	0					300	300			
Мярка 3.2.2 Устройствено планиране на територията	70	70	0	70	0	0	0	0	0	0	0
Дейност 3.2.2.1 Изработване на ОУП и ПУП на град Елена	50	50		50			0				
Дейност 3.2.2.2 Изработване на ОУП и ПУП на населени места с туристически потенциал	20	20		20			0				
ПРИОРИТЕТ 4: ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И СЪХРАНЯВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО РАВНОВЕСИЕ	10670	140	120	20	0	150	10380	10380	0	0	0
Специфична цел 4.1 Доизграждане и рехабилитация на екологична инфраструктура, осигуряваща по-добро качество	10100	100	100	0	0	0	10000	10000	0	0	0
Мярка 4.1.1 Отвеждане и почистване на отпадни води	7000	0	0	0	0	0	7000	7000	0	0	0
Дейност 4.1.1.1 Доизграждане на канализационни колектори и ПСОВ в гр. Елена	5000	0					5000	5000			
Дейност 4.1.1.2 Рехабилитация на канализационна мрежа в населените места	2000	0					2000	2000			
Мярка 4.1.2 Подобрено управление на битовите отпадъци	3100	100	100	0	0	0	3000	3000	0	0	0

Дейност 4.1.2.1 Изграждане на регионално депо за ТБО	3000	0					3000	3000			
Дейност 4.1.2.2 Закриване на нерагламентирани сметища	100	100	100				0				
Специфична цел 4.2: Съхраняване на горското богатство	570	40	20	20	0	150	380	380	0	0	0
Марка 4.2.1 Управление на горите	500	0	0	0	0	150	350	350	0	0	0
Дейност 4.2.1.1 Изработване на лесоустройствени проекти, планове и програми за недържавни гори	100	0				50	50	50			
Дейност 4.2.1.2 Почистване на площите, пострадали от горски пожари, ветровали или насекоми	200	0					200	200			
Дейност 4.2.1.3 Отгледни сечи в млади (под 40 годишна възраст) иглолистни и широколистни гори	200	0				100	100	100			
Марка 4.2.2 Опазване на биоразнообразието	70	40	20	20	0	0	30	30	0	0	0
Дейност 4.2.2.1 Дейности, свързани с опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, като разработване на планове за действие за всички застрашени видове	50	20	20				30	30			
Дейност 4.2.2.2 Информирание и повишаване на културата на туристи и граждани за опазване на биологичното разнообразие	20	20		20			0				
ПРИОРИТЕТ 5: ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА СРЕДА	395	375	0	375	0	0	20	20	0	0	0
Специфична цел 5.1: Повишаване ефективността в работата на местната власт	75	55	0	55	0	0	20	20	0	0	0
Марка 5.1.1 Знаещи и можещи общински служители	33	13	0	13	0	0	20	20	0	0	0
Дейност 5.1.1.1 Участия в курсове за квалификация	25	5		5			20	20			
Дейност 5.1.1.2 Поддържане на системи за управление на качеството за административно обслужване	3	3		3			0				
Дейност 5.1.1.3 Осигуряване на по-добра публичност, отчетност и информираност за работата на местната власт	5	5		5			0				
Марка 5.1.2 По-добри публични услуги	42	42	0	42	0	0	0	0	0	0	0
Дейност 5.1.2.1 Въвеждане на електронни услуги	40	40		40			0				
Дейност 5.1.2.2 Анализирание удовлетвореността на гражданите от предоставяните услуги	2	2		2			0				
Специфична цел 5.2: Насърчаване развитието на гражданския сектор и партньорството с бизнеса	320	320	0	320	0	0	0	0	0	0	0
Марка 5.2.1 Гражданският сектор - партньор на местната власт	305	305	0	305	0	0	0	0	0	0	0
Дейност 5.2.1.1 Аутсорсване на подходящи публични услуги на местни НПО	100	100		100			0				

Дейност 5.2.1.2 Създаване на общински фонд за подкрепа на значими обществени инициативи	200	200		200			0				
Дейност 5.2.1.3 Насърчаване извършването на мониторинг на работата на местната власт от СГО	5	5		5			0				
Мярка 5.2.2 Местната власт - партньор на бизнеса	15	15	0	15	0	0	0	0	0	0	0
Дейност 5.2.2.1 Организиране на информационни кампании за кандидатстване по европейски програми	5	5		5			0				
Дейност 5.2.2.2 Облекчаване на процедурите и скъсяване на сроковете при предоставяне на публични услуги на бизнеса	10	10		10			0				

5. Наблюдение и оценка на реализацията на плана

Органът по наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие е Общинският съвет. В процеса на неговото наблюдение и оценка се осигурява участието на заинтересованите страни - органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на ОПР. За резултатите от наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие се разработват ежегодно годишни доклади. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на ОПР се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от Общинския съвет по предложение на кмета на общината. Годишните доклади за осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на общинския план за развитие. Последващата оценка ще даде цялостна представа за изпълнението на общинския план за развитие и за реализацията на неговите стратегически цели и приоритети. На тази основа може да се актуализира политиката за устойчиво интегрирано местно развитие през следващия планов период.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на ОПР и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение;
3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на ОПР, в т. ч.:
 - а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
 - б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на ОПР през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
 - в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на ОПР;
 - г) мерките за постигане на необходимото съответствие на ОПР със секторните политики, планове и програми на територията на общината;
 - д) мерките за прилагане принципа на партньорство;
 - е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година.
4. заключения и последващи мерки за подобряване на резултатите от наблюдението.

Информацията и данните, свързани с наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие, се въвеждат в Единната информационна система за управление на регионалното развитие. Голяма част от информацията за постигнатите резултати и напредъка по изпълнението на ОПР се събира чрез индикатори за наблюдение и оценка.

Индикаторите за наблюдение и оценка на актуализирания общинския план за развитие отчитат степента на постигане на целите и приоритетите въз основа на данните за физическото и финансовото им изпълнение. За целите на актуализирания ОПР на община Елена са дефинирани количествено измерими физически индикатори и такива за резултат, които да осигурят обективност по отношение на оценките и изводите за постигнатата промяна и напредъка по реализацията на целите.

Физическите индикатори отчитат степента на напредък на изпълнението на ОПР съобразно планирани ресурси и избрани базови стойности, в зависимост от периода на оценка на ОПР.

Индикаторите за резултат позволяват да се направи оценка на степента на постигане на целите, тъй като в повечето случаи те се отнасят към конкретни мерки и проекти в рамките на дадена цел.

Таблица 5

Индикатори за проследяване напредъка по изпълнението на актуализирания план за развитие на община Елена за 2012-2013 г.

Приоритет	Цели	Мерки	Индикатори
1. РАЗВИТИЕ НА ЖИВНЕСПОСОБНА ИКОНОМИКА	1.1 Оптимизиране на връзките между аграрния сектор и преработващата промишленост	1.1.1 Пряк достъп до пазар за местни производители	- Брой местни производители с достъп до (продавачи) общинския пазар; - Брой създадени сдружения на производители
		1.1.2 Първична и последваща преработка на добиваните горски продукти	- Брой малки мощности за извършване на работни операции преди индустриалната преработка на дървесината; - Обем на преработената дървесина; - Брой новосъздадени предприятия за преработка на горски и други земеделски продукти; - Увеличен дял на произведената продукция от преработка на горски и други земеделски продукти
	1.2 Развитие на туризма на базата на природния и културно-исторически потенциал на територията	1.2.1 Туристическа инфраструктура	- Брой зони с подобрена туристическа инфраструктура; - Повишена удовлетвореност на туристите от състоянието на публичната туристическа инфраструктура; - Брой ремонтирани сгради с историческо, културно и религиозно значение
		1.2.2 Местни политики и практики за развитие и реклама на туризма	- Брой туристи, обслужени от туристическия информационен център; - Брой събития за промоция на местния потенциал; - Брой решения на Общински съвет, подкрепящи развитието на туризма
		1.2.3 Интегрирани туристически продукти, в	- Средна продължителност на престоя; - Брой реализирани нощувки;

		т.ч. регионални, на базата на КИИ и други местни ресурси	- Брой пренощували посетители в културно-исторически обекти; - Брой нови туристически маршрути; - Брой нови съоразения за отдих и развлечения
2. ПОДОБРЯВАНЕ НА СОЦИАЛНАТА И КУЛТУРНА СРЕДА	2.1 Разширяване на обхвата и подобряване на качеството на предлаганите социални услуги	2.1.1 Повече и по-качествени социални услуги	- Дял на лицата от уязвими групи с достъп до социални услуги; - Брой лица, изведени от институции
	2.2 Подобряване на здравното обслужване в доболничната медицинска помощ	2.2.1 Подобрена материална база за здравно обслужване	- Закупен реаномобил и ново оборудване
	2.3 Създаване на условия за изява и разнообразяване на свободното време на младите	2.3.1 Подобрена материална база за спорт	- Брой ремонтирани и закупени нови спортни съоразения
		2.3.2 Култура и свободно време	- Брой нови форми на читалищна дейност; - Брой подпомогнати местни таланти
		2.3.3 Професионална реализация на младите	- Брой лица, участвали в стажантски програми; - Брой лица, ползвали услуги за професионално ориентиране
	2.4 Разнообразяване на културния живот на територията	2.4.1 Организиране на културни събития, фестивали, празници и др.	- Брой нови събития; - Брой чествани празници
		2.4.2 Модерност и традиции	- Брой прояви на съвременно и модерно изкуство; - Брой нови музейни експозиции
ДОИДИГАЛ ДАНЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	3.1 Подобряване на достъпа до основни услуги за населението	3.1.1 Рехабилитация на пътна и улична мрежа	- Км. рехабилитирана общинска пътна мрежа; - Км. рехабилитирана улична мрежа
		3.1.2 Подобряване на водопреносната мрежа	- Км. рехабилитирана водопреносна мрежа; - Дял на домакинствата с непрекъснато водоснабдяване с питейна и с необходимото качество вода
		3.1.3 Модернизация на	- Осигурен широколентов достъп в град Елена;

		съобщителната инфраструктура	- Брой домакинства с функциониращо местно кабелно радио
	3.2 Подобряване облика на населените места	3.2.1 Благоустрояване на населените места	- Кв.м. рехабилитирани обекти за обществено ползване в населените места; - Кв.м. благоустроени гробищни паркове
		3.2.2 Устройствено планиране на територията	- Брой изработени ОУП и ПУП
4. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И СЪХРАНЯВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО РАВНОВЕСИЕ	4.1 Доизграждане и рехабилитация на екологична инфраструктура, осигуряваща по-добро качество	4.1.1 Отвеждане и почистване на отпадни води	- Км. рехабилитирана канализационна мрежа; - Дял на домакинствата, свързани с канализационната мрежа
		4.1.2 Подобро управление на битовите отпадъци	- Брой закрити нерегламентирани сметища
	4.2 Съхраняване на горското богатство	4.2.1 Управление на горите	- Брой изработени лесоустройствени планове; - Дял почистени площи, пострадали от горски пожари; - Площ, върху която са извършени отгледни сечи;
		4.2.2 Опазване на биоразнообразието	- Брой извършени дейности, свързани с опазване на биологичното разнообразие
5. ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА СРЕДА	5.1: Повишаване ефективността в работата на местната власт	5.1.1 Знаещи и можещи общински служители	- Брой служители, участвали в курсове за квалификация; - Брой реализирани инициативи за публичност, отчетност и информираност;
		5.1.2 По-добри публични услуги	- Брой въведени електронни услуги
	5.2: Насърчаване развитието на гражданския сектор и партньорството с бизнеса	5.2.1 Гражданският сектор - партньор на местната власт	- Брой публични услуги, предоставяни от местни НПО; - Брой подкрепени значими местни инициативи
		5.2.2 Местната власт - партньор на бизнеса	- Време на предоставяне на публични услуги на бизнеса

6. Прилагане принципа на партньорство и осигуряване информация и публичност при реализация на плана

Резултатите от проведената междинна оценка на изпълнението на ОПР на община Елена в периода 2007-2011 г. илюстрират наличие на контраст между оценката на постигнати резултати и фактическите резултати, което е показател за сравнително ниска степен на информираност и публичност относно работата по изпълнението на ОПР.

Прилагането на принципа на партньорство при осигуряване информация и публичност по време на изпълнение на ОПР, неговото управление, наблюдението и оценката на постигнатите резултати означава въвличане на и консултации със заинтересованите страни в извършване на дейности от изредените фази на реализация на ОПР.

Консултациите имат за цел координация и мобилизация на всички ресурси на общината за изпълнение на плана, както и разширен обмен на мнения и идеи за успешно прилагане на политиката за местно интегрирано развитие между всички основни участници – местни власти, социални партньори, неправителствени организации, частен бизнес, областен управител и областна администрация. Обобщените резултати от процеса на консултации подобряват качеството на последващата оценка на плана съобразно настъпилите промени, тенденциите и перспективите за развитието на общината.

Формите на консултиране и взаимодействие включват създаването на специализирани работни групи, експертни консултации по ключови проблеми, съвместни комисии за мониторинг по отделните мерки, обществени форуми и дискусии, гарантиращи прилагането на принципа на партньорството.

Формите на взаимодействие със заинтересованите страни следва да се реализират, спазвайки следните принципи на добро партньорство:

1) Легитимност

Легитимността зависи от степента, в която всички граждани, в частност и изключените, участват във всички етапи на партньорството в процеса на изпълнение на ОПР. За да може един “план” да получи легитимност, той трябва да бъде изпълняван демократично, т.е. чрез инициране на процеси за гражданско участие, които гарантират изразяването и вземането под внимание нуждите на всички групи, включително и на уязвимите.

2) Прозрачност

Конкретно внимание трябва да бъде обърнато на прозрачността на ползите и предимствата за всеки партньор, както и на ясните правила и договорености. Стимулирането на прозрачност и отчетност е изключително важно за минимизирането на риска процесът да се концентрира само върху определени частни и/или лични интереси.

3) Участие и социална интеграция

Партньорството между администрацията и всички останали в процеса на изпълнение на ОПР може да бъде успешно и да доведе до устойчиви ефективни местни действия, ако

бъдат включени всички заинтересовани страни. Участието е основен елемент на доброто управление. Следва да се обръща особено внимание на включването на най-уязвимите и социално изключени групи в изпълнението, наблюдението и оценката. Също толкова важно е да бъдат включвани и служителите на местната администрация в процеса, вместо да се остави целият процес само в ръцете на политическите лидери.

4) Ясно разпределение на отговорностите

При сключването на споразумение за партньорство заинтересованите страни трябва ясно да определят и да разпределят отговорностите. Важно е да бъде създаден съвместен управителен орган (съвет, група), като отговорността за всяка дейност или задача да бъде възложена на точно определено лице.

5) Равенство

Всички партньори, участващи в процеса на планиране, трябва да имат еднакви права. Това невинаги означава, че всички партньори ще се радват на едни и същи ползи.